

11
сон
16 – 22
март,
2006 йил

Биз бундан буён ҳам аёлларимизга муносиб турмуш шароити яратиб бериш, уларнинг ақл-заковати, қобилият ва истеъодини рўёбга чиқариш, ҳаётдан рози бўлиб яши учун давлатимиз ва жамиятимизнинг бор куч ва имкониятларини сафарбар этамиз.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом КАРИМОВнинг
“Ўзбекистон Хотин-қизларига байрам табриги”дан.

МУКОФОТГА САЗОВОР ҚИЗЛАР

8 Март - хотин-қизлар байрами, меҳр мубабат ва нафосат байрами. 7 марта куни пойттахтимизнинг “Туркистон” саройида Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига мувофиқ, аъло хулиқи, зукко, ўқищадиги мувваффакиятлари, ташаббускорлиги ва ноёб истеъодини намоён этиб, адабиёт, санъат, фан ва таълим соҳаларида алоҳуда иотукларга эришган ёш иқтидорли қизларга Зулфия номидаги давлат мукофоти тантанали тарзда топширилди.

Тошкент педиатрия тибибиёт институтининг Нукус филиали талабаси Замира Колуманиязова, Андижон санъат коллежи талабаси Саидхон Кулматова, Бухоро санъат коллежи талабаси

Моҳичехра Шомуротова, Жиззах давлат педагогика институти қошидаги ихтисослаштирилган мактаб ўкувчиси Дилфузма Маҳкамова, Карши мухандислик-иктисодиёт институтининг маънавияти ва маърифат бўлими ўслубчisi Хуршида Холиковна, Навоий давлат педагогика институти талабаси Назоҳат Мұхамедова, Намangan вилояти Чортко педагогика коллежи талабаси Ҳулкар Сулаймонова, Самарқанд вилояти Булунғур туманидаги 36-мактаб ўкувчиси Шахноза Очилова, Гулистон санъат коллежи талабаси Хуршида Турсунбоеva, Термиз шаҳридаги

2-мактаб ўкувчиси Эътиқодхон Отакулова, Тошкент вилояти Уртачирчик туманидаги қишлоқ хўжалик касб-хунар коллежининг ўкув устаси Камола Пардабоева, Фарғона давлат университети таъбаси Дилёра Исмоилова, Хоразм вилояти Янгиарқ туманидаги 11-ихтисослаштирилган мактаб ўкувчиси Еркин Энзарзода, Тошкент давлат маданият институти таъбаси Дилбар Сиддикова ана шундай юксак мукофотга сазовор бўлдилар.

Ардодаги шоиримиз Зулфия қизларига ўқища, ҳаётда ва ижодда янги зафарлар тилаймиз.

“БОЛАЛАРНИНГ БЕГОНАСИ БЎЛМАЙДИ”

Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси “Хомийлар ва шифокорлар йили”га бағишлаб қатор тадбирлар ўтказмокда.

Худди шундай тадбирлардан бири “Болаларнинг бегонаси бўлмайди” деб номланади. Олий ўкув юртларида таҳсил оләтган талаба қизлар яратган турли хил юмшоқ ўйинчоклар муруваттаги ўйларига, кам таъминланган оиласларнинг фарзандларига, маҳсус мактаб-интернатларининг тарбиялашувчиларига, маҳаллаларда яшовчи ногирон болаларга совфа килинади.

Мазкур хайрия таддири январь ойида Наманганд вилоятида бўлиб ўтди. Үнда Наманганд олий ўкув юртлари талаба қизлари иштирок этиб, 5000 дан зиёд юмшоқ ўйинчокларни болаларга совфа килдилар. Тадбирдан сўнг Сенатор, Баш вазир ўринбосари, Республика Хотин-қизлар кўмитаси раиси С.Т. Инамова номига Наманганд шаҳар 2-кічик туман “Тўкувчи” маҳалласи, 26-сон “Мойчечак” болалар бօгчаси, 6-ногирон болалар уйи, Республика Мудофаа вазирлигига қарашли

573664-сон харбий кисм шахсий таркиби хизматчиларининг оиласлари номидан миннатдорчилик мактублари келди.

Гулистон давлат университети ва Гулистон шаҳар педагогика коллежи талаба қизлари тиккан юмшоқ ўйинчоклар “Гўдаклар уйи”га, маҳсус мактаб-интернатига; Сирдарё вилояти “Малик”, “Наврўз”, “Баҳор-З”, “Синдоробод”, “Янгиобод”, “Ёшлар”, “Ҳакиқат”, “Деҳқонобод” каби маҳаллаларининг болажонларига берилди.

Навоий давлат педагогика институти талаба қизлари 2000 дан ортик ўйинчокларни болаларга улаштилар. Қашқадарё вилоятида ўтган тадбирларда Қарши Давлат Университети, мухандислик-иктисодиёт институти, Тошкент ахборот технология институтининг Қарши филиали талаба қизлари тиккан юмшоқ ўйинчоклар тақдим этилди. Мулла Тўйчи Тошмуҳаммединомли вилоят театрида ўтган катта тадбирда Қарши шаҳри ва Китоб туман болалар му-

ррваттаги ўйлари тарбияланувчилари-га совғалар улашилди.

Шунингдек, Қарши шаҳридаги кар болалар маҳсус мактаб-интернати, кўзи озис болалар маҳсус мактаб-интернати, Чиркои туманидаги ақли заиф болалар маҳсус мактаб-интернат, Шаҳрисабз туманидаги 1-мактаб-интернати ва яна шумандаги 2-маҳсус мактаб-интернат тарбияланувчиларига жами 5300 ўйинчоклар топширилди.

“Болаларнинг бегонаси бўлмайди” хайрия таддиридан кўзланган максад талаба қизларни ҳаётга тайёрлашдир. Энг муҳими, қимғадир хомийлик килиш тарбусини тарбиялади. Миллионлаб юмшоқ ўйинчоклар болаларга шодлик улашади. Ўйинчокларни қабул қилиб олган болажонлар катта бўлса улар ҳам кимгадир яхшилик қилиш орзуисида яшайди.

ЗУЛФИЯ
САЛОМ,
ТАНСИҚ БАҲОР!

Яна кўк тубида сайрайди қушлар,
Яна ерда кўжна ям-яшил кўрпа.
Яна тандан кетди жудрашу тушлар,
Яна ёшдек дилда ўйлар минг турфа.

Гар ибора қадим, қоғия сийқа,
Аждод ўлмаслигин ҳақиқати бу.
Баҳор дединг: бирдан олам антиқа
Ва сенда энг ёлқин, тирик бир түйгу.

Ёшингини, дардингини, изтиробингини
Бир силкни билан отасан ўироқ.
Ҳаёлни етмаган, умид түтмаган
Энг ўироқ ўғқулар келар яқинроқ.

Ва сен яна қалби оташга тўлик,
Този талқон қылати ўйрат ташавода –
Мехнатга тушасан, ҳосил ҳам бўйлик,
Бу ўйл етиларажак шонда ақалли,
Заррача маҳсулинг бўлиши аниқ.

Эй, баҳор, тўймагич жоним бор,
Сен билан түгилди у эгиз.
Борлигини қўчмоққа ҳолим бор,
Ишлайлик ўйл бўйи иккимиз.

Яралаш – түгилши ўдуминг
Чарнаган қонимга эт пайсанд.
Иш бўйи яшил сув, кўк нуринг
Томирда югурсан юз мине чанд.

Иш бўйи ниҳолдай сарғаймас
Саратон зумига берайдо доши.
Қаҳратон қаҳридан мунгаймай,
Қонимда кез, яшил, ёш қўёш...

БАЙРАМ ШУКУХИ

Яқинда Тошкент шаҳридаги УЯ-64/7 хотин-қизлар колониясида Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси ташаббуси билан хотин-қизлар байрамига багишиланган маданий-маърифий тадбир ўтказилди.

Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси “Ахборотматбуот маркази” директори X. Зокирова маҳкума аёлларни гўзалик ва яшариси айёми билан кутлади. Аёллар ўртасида “Менинг оиласи”, “Менинг келажагим”, “Менинг орзуим” мавзуларида иншолар ташловини ўзлон килиди. Голиблар Наврўз байрами арафасида аниқланishi ва ҳомийлар томонидан рағбатлантирилиши ҳақида гапиди.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Илхом Фармоновининг гўзал куй-кўшиклиари оғушида аёллар дилдан ўйнаб-кулдилар, рақсга тутидилар.

Феруза ОРИПОВА

Нон дўконидан чиқаётган аёлни мулоқотга тортамиш:
 - Сиз бойитилган ун, ундан тайёрланган маҳсулотлар ҳақида эшиг-
 ганимисиз?
 - Ҳа, бўлмасам-чи, эшигтанман... Тўйимли бўлади, фойдали.
 Бошиқа харидорлар ҳам мавзу атрофида умумий фикр айтишади.
 Бойитилган ун, ундан тайёрланган маҳсулотларнинг аҳамиятини
 англаш учун, келинг, аввало инсон организмида темир танқислиги,
 микрореактивлар етиши маслигидан келиб чиқадиган оқибатларни
 биз - катталарап англаб, ақл кўзгусидан ўтказайлик. Зоро, давлати-
 мизнинг бу муаммони ҳал этиш йўлида белгилайдиган тадбирлари-
 нинг амали оиласдан бошланади.

ШИФО — КУНДАЛИК ДАСТУРХОНДА

- Нонни эъзозлаш, қадрлаш ва албатта магзи ширип бугдой унидан сифатли қилиб тайёрлаш момоларимиздан колган анъана, - дейди қувалик Соодат Эрматова қизига.

КАМҚОНЛИК - ДУНЕ ХАЛҚЛАРИ ТИББИЁТИ МУАММОСИ

Ширин СОДИКОВА - Республика Гематология ва Кон куйиш илмий-техникиши институти илмий ходими:

- Ҳаётда шундай вазиятлар бўладики, одам ўзи истамаган, билмаган ҳолатда касаллини юктиргиб олини, дардга чалиниши мумкин. Лекин камқонликнинг келиб чиқиши эса асосни ота-онанинг оиласининг овқатланиш тарзи билан боғлиқ. Ривожланни оғир босқичларга ўтиши эса ётиборсизлик оқибати.

Аслида, бу мавзу барча учун янгиллик эмас. Камқонликка чалинмаслик учун таркибида темир моддаси бўлган озиқ-овқатларни ҳар куни истемол қилиш кераклигини ҳам аксарият одамлар билишади. Лекин шу ўринда жиддий изоҳ бермокчимиз: камқонликнинг олдини оладиган темир моддаси ва башка микрореактивлар айримлар ўйлаганидек факат ўғут ва гўшт маҳсулотларидагина мавжӯд эмас, юртимизда этишадиган меваҳар, сабозватлар, дуккакли ўсимликлар (мош, ловия, нұхат), ошқўлар таркиби ҳам темир моддаси, витаминларга бой. Ҳар кунги таомлар таркибида шу маҳсулотлар бўлса, камқонликнинг олдини олишда бундан осон, самараи йўл йўқ.

Туғиши ўшидиган, ҳомиладар аёллар ва болалар камқонликка мойил хавфли гуруҳ саналади. Камқон оналардан камқон болалар туғилади.

Бу хасталикнинг асоратлари дархол, аник-равшан кўзга ташланмаганини сабабли, унинг оқибатларига ётиборсиз қарайдиганлар кўп.

СОГЛИК БАХТ КАЛИТИ
Роза АЛЧИНБОЕВА - Республика Гематология ва Кон куйиш институти маслаҳат поликлиникаси шифокори:

- Мен шу соҳада кирк йилдан бўён

ишлаб келяпман. Камқонлик, унинг оқибатлари ҳақида кўп гапирамиз, матбуотда мунтазам ёзилади. Лекин...

Ҳаётай кузатишларим, мени кўп ўйлантирадиган муаммолардан келиб чиқиб, ота-оналарга мана бу гап-

ларни ҳар куни таъкидлаб тургим келади.

Бағрингизда ўсаётган кизингиз - бўлгуси она. Сиз унинг келажакда чинданам баҳтила-саодатли бўлишини истасангиз, дабадали тўю томоша қилиб одамларнинг оғзи очилиб коладиган сепу сарполнар тайёрлашга эмас, фарзандингизни соғлом, ақлли-хуши, билимли, хунарли қилиб улғайтиришга бутун куч-куватнингизни сарфланади.

Болаларнингизнинг қони ҳамиша меъерида бўлишини назорат қилинг, бу борда шифокор маслаҳатига амал қилинг. Ҳаётда мана

- Дўйонлардан нон ҳарид килаётганда, бойитилган уннинг "бухонка" нонини сўраб олиш ёдингиздан чиқмасин, - дейди "Ташкент нон" нон шифор чиқарувчи Ассоциацияси бош технологи Гулчехра Ҳошимова.

бундуда воқеалар, афсуски, кўп учрайди. Узатилган кизлар тўйдан кейин ҳомиладор бўладилар. Уларнинг асариятида камқонликнинг асоратлари кўрина бошлайди. Бу шундай дардки, ўйлар давомида ривожланади ва уни тезда даволаб бўлмайди. Билингки, мана шундай пайда бўлашак она ва боланинг саломатлигига камқонлик ўз салбий таъсирини кўрсатади. Агар атофдагилар ётибор бершишаса ёки келинни даволатмасалар иккя жоннинг саломатлиги, ҷаҳалонинг ақлан тўлақони бўлиши, ҳаттоқи ҳаётни хавф остида колади. Камқонлик онадан болага ўтади.

Унутманг, камқонлик ёш болалар организмнинг касалликларга чидамлилик қобилиятини (иммунитетни) пасайтириб юборади. Бундай болаларда нафас аъзопарининг ўтиқр шамолларни соғлом болаларга нисбатан 5-7 марта кўпроқ бўлади. Темир моддаси тана аъзопарини кислород билан ташминлади. Камқон бола миёсида доимий равишда кислород танқислиги бўлганилиги оқибатида ақлий интеллектуал қобилиятлари етарлича ривожланмай қолиши мумкин.

Гулгун СУЛТОНОВА,
журналист.

ДИЛОЗОРЛИК БЎЛМАСА...

Сұхбатдошимиз - Жиноят ишлари бўйича Урганч шаҳар суди раиси Гулчехра КУЛИМОВА.

- Жанжаллашаётган иккя одамнинг ўртасига тушиш қийин. Аммо мурракаб вазиятларда унинг илдизини топиш, жабдийданинг ҳукукини ҳимоя килиш учун қанчалар билим, асад, ирова кераклигини ҳукукшунос хис қилади. Шундай эмасми, Гулчехраон?

- Тўғри, ҳаётда оиласиб жанжаллашларнинг, зўравонлик, қариндош ёки қўшилар билан ёқа бўгишишлар, гоҳида буларнинг фохеага бориб тақалишининг гувоҳи бўламиз. Бундай холларда ҳукукшунос, атрофдаги кишилар асосий ётиборни айбор ва жабрланивчига қаратадилар. Афсуски, бу вазиятнинг яна бир жабрланивчилари - болалар барчанинг ётиб-боридан четда колади.

Ахир қони муштлашувлар, онасининг ота томонидан таҳқирланишининг болаларга ҳандай таъсир қилишини тасаввур килиб қўринг-а. Улар ўз суюнчиликларнинг зағлиғини кўриб, вахимага тушадилар, ҳаётга иштиёклари сўнади, яхши одамлар ҳақидаги тасаввурлар бўлганади. Келажакни яратувчилар тарбияси хаф остида колади. Бу энг аввало ота-онани, маҳалла фаолларини, кенг жамоатчиликни ташвишга солиши керак эмасми! Ахир, оила, бу - кичик жамият дегани-ку!

Яқинда урганчлик У. Худайберганов спиритли ичимлик ичиб олиб, иккя нафар фарзандининг кўз олдида хотинини аёвсиз калтаклаган. Бу ҳам етмагандай, унинг бошига болға билан уриб, тан жароҳати етказган. Энди... болалар руҳиятига етказган жароҳатини айтмаса ҳам бўлади. Аянчлиси, у ўзига келгач, полдаги қон изларини кўриб, бўлган воқеа ҳақида кўшиниларидан эшишиб, билган. Яхшиями, қўшинилар вактида ёрдамга келиб, "тез ёрдам"га, аёлнинг қариндошларига хабар беришган. Акс холда, бир инсон ҳаёт билан видолашар, болалар саргайиб етим қолади.

- "Халқаро амнистия" ташкилотининг маълумотига қараганда, ҳар ийли дунё миқёсида 120 миллион хотин-қиз шафқатсиз калтаклаш обьекти бўлар экан. Бунинг сабаби нимада деб ўйлайсиз?

- Асосий сабаб - аёл ўз ҳуқуқларини билмаслигида. Ҳолбуки, Қонун ҳар бир инсоннинг хавфзислигини ҳимоя қилади.

Яна бир сабаб - аёл болаларни ўйлаб, эрига иқтисодий қарамаги туфайли, атрофдагиларнинг "гал-сўзи"дан кўриб, зўравон эрининг ҳар ҳандай қилимишига чидайди. Аммо сабрнинг ҳам чегараси бор-ку. Охириги нуткагача "гунг" бўлиб яшаб бўлмайди-ку! У ҳам инсонлигини, жони темирдан эмаслигини - асосийси, унинг ҳам ҳуқуқлари борлигини унумтаслиги керак. Конституциямизда "Хотин-қизлар ва эркаклар тенг ҳуқуқларидар", деб ёзиб кўйилган-ку!

Баъзан аёллар заифлик килиб кўядилар. Махаллага, ҳуқуқ органларига айтиб эркакни тартибида чакириб кўйишларини сўрашдан ор қипадилар. Қўлинча "айбор эр"ни ҳимоя қилиб, ёлғон гапирадилар. Бу эса "зўравон"га янги "томошалар" кўрсатиш учун йўл очади.

- Гулчехраон, ўз оиласига ҳақида ҳам гапирсангиз...

- Умр йўлдошим Ойбек ака фанномзоди, мухандис бор. Ишдан кейинги вактим улар билан файли.

- Сұхбатнингиз учун ташаккур. Адл киличининг домимо ўтиқр бўлсин. Санобар ФАХРИДДИНОВА

МАҲАЛЛАДА ТАДБИР

Буҳоро шаҳридаги 13-йил "Жуబор" маҳалласида 8 марта ҳамда Наврӯз айёмилари муносабати билан "Илдизлар ва япроқлар" номли тадбир ўтка-зилди. Унга маҳалланинг 20 га

барқ урган япроқлари", деб таърифлади. Маҳалла худудидаги 33-мактаб ўқувчилари ва 84-болалар бочаси тарбияланувчилари ихросидаги шеър, кўшик ва рақслар даврага файз киритди. Онахонлар эса ҳалқ оғзаси ижоди намуналаридан айтиб бердилар.

Тадбир якунида онахонларга хомийлар томонидан байрам совғалари топширилди.

Мушарраф ТЕШАЕВА,
Буҳоро шаҳри.

Эшик тақилласа ҳар гал хаяжонлаби кетаман. "Ким келдийкин! Бир яхши дугонам ташриф буюрган бўлса-я! Еки укаларимдан биро йўлаб келгандир," дейман. Ва ширин сухбату иссиқ дийдор илинжида энтикаман...

Ёдимда, бир куни одатдигидек суюкли шоирамиз, устоз Зулфияхонимни кўргани бордим. Ва "Кутлуг остона" номли янги китобчанимни совга килим. "Устоз, илоҳим кутлуг остононгиздан яхши одамларнинг қадами аримасин!" деб дастхат ёздим. Зулфия опа кимтобани кўлларига олиб, ёзвулрага кўз юргутиргач, майин ва сархуш жилмайдилар. Ёклими, хароратли кўлларини елкамга кўйб, меҳрардоқ билан сўзладилар: "Илоҳим, айтганингиз бўлсин, Санъатхон, яхши одамлар тез-тез келиб туришин!"

Ана шунда мен устозининг сусиз, ўйчан ва меҳрга ташна кўзларига синчков термулаб колдим. Ва етмиш ёшигача муттасил меҳнат, иход килиб, эндиликда кексалик гаштини суратган ардоқли, мўтабар инсон учун ҳам яхшиларнинг келиб-кешиб турини нақадар зарур, нақадар хузурли, нақадар аҳамиятили эканини хис этдим.

Ха, сиз билан биз бундодоқ ўйлаб қарасак, то пенсияга чиққумизига қадар умримизнинг жуда катта кисми ишхонада ўтар экан. Уйдан эрта кетамиз, кеч келамиз. Кун бўйи ишхонада ҳамкаслар билан талашивториши ишлаймиз. Дам олиш соатлари бирга тушил килиб, мириқиб ҳасратлашамиз. Хазил-хузул килиб, яираб кулишамиз. Кўйинг-чи, ота-она, кариндошуроф, опа-укаларимиз билан ҳар куни учрашиш бахтига мұясир бўйолmas эканмиз, ҳамкаслар билан худонинг берган куни ёнма-ёнимиз. Маслаҳатчийимиз ҳам, сирдошимиз ҳам, билмаганимизни ўрагадиган ҳам, хатоларимизни кечиралиган ҳам шу ҳамкаслар экан. Ишлаб юрганимизда улар билан ҳамма вақт учрашиб турини мукаррардек, улар жигарларине туюларкан. Лекин... зув этиб, умр ўтади-ю, вақти-соати этиб келиб, пенсияга чиқиб кетамиз. Тамом, ўй-уйига, тепа тўйига! Дийдорлашишга вақт кайда? Шу алпозда балким неча йиллар ўтиб кетар. Ва бир куни...

Мен ушбу мавзуни қаламга олиб, кимдандир гина-кудурат кимлочки, арз-ододимин тўкиб солмоқчи эмасман.

Одамийлик ўлмасин

Шукр, йўклаб келувчиларим бор. Ҳамкаслар билан ҳам гоҳо учрашиб турибмиз. Мабодо улар келишига вақт тополмай қолиша, кўл қовуштириб ўтирамайман. Ўзим бораверман. Соғинган одамларимни ўзим топиб олавераман. Борон китобимни ўқиб қолсалар борми, сим коқиб, фикрларни айтадилар. Жуда суюнаман. Кейинги ўйлар соглигилари бироз ўзгариб, кўпам кўча-кўйга чиқмай кўйганларни эшитиб колдим. Ва бир бориб кўргим келди-да, шу опани. Айниқса, бу гунги кутлуг кунда!

Яйра опанинг боши осмонларга етди ўйлагига кириб борганимизда. Яшариб, яшнаб, ширин-ширин хотираларни эслаб, Турсунойнинг жон баҳш сўзларини, дилбар шевъларини тинглаб, гўё кайта дунёга келдилар.

Ха, меҳр, исиси дийдор, ширин сўз кишининг соглигига канчалар соглигига кўшиши, умрини узайтириши ҳам мумкинлигини ана ўшандаги чукур хис этдим.

Бундай учрауввлар инсон эканлигининг, кимгadir кераклигининг ҳар лаҳзада эслатиб-эслатиб туради.

Демак, инсон хаётининг асл маъноси ҳам шу! Мехроқибатли бўлиш, бир-бирини қадрлаш, бир-бира-га меҳр улашиб, меҳрга эришиб яшаш!

Оҳ, инсон қанчалар фанимат. Пул эса кўлнинг кири. Жиндеқ совфа-салому йўлкиранинг ўрни сезил-

ман, - дедим мақтанини ва сўрадим. - Сиз қардердан танийисиз, Яйра опани?

- Мен Яйра опани ҳови бир замонлар иш юзасидан бир-икки марта кўргандим, холос, - дейди Турсуной, - лекин кейинги пайтлар ўзаро кўнфироқлашиб турибмиз. Бирон китобимини ўқиб қолсалар борми, сим коқиб, фикрларни айтадилар. Жуда суюнаман. Кейинги ўйлар соглигилари бироз ўзгариб, кўпам кўча-кўйга чиқмай кўйганларни эшитиб колдим. Ва бир бориб кўргим келди-да, шу опани. Айниқса, бу гунги кутлуг кунда!

Яйра опанинг боши осмонларга етди ўйлагига кириб борганимизда. Яшариб, яшнаб, ширин-ширин хотираларни эслаб, Турсунойнинг жон баҳш сўзларини, дилбар шевъларини тинглаб, гўё кайта дунёга келдилар.

Ха, меҳр, исиси дийдор, ширин сўз кишининг соглигига канчалар соглигига кўшиши, умрини узайтириши ҳам мумкинлигини ана ўшандаги чукур хис этдим.

Бундай учрауввлар инсон эканлигининг, кимгadir кераклигининг ҳар лаҳзада эслатиб-эслатиб туради.

Демак, инсон хаётининг асл маъноси ҳам шу! Мехроқибатли бўлиш, бир-бирини қадрлаш, бир-бира-га меҳр улашиб, меҳрга эришиб яшаш!

Оҳ, инсон қанчалар фанимат. Пул эса кўлнинг кири. Жиндеқ совфа-салому йўлкиранинг ўрни сезил-

Мунозара учун мавзу

Чиқсанг, дўппи, чопон кийиб ўтирганларни кўрибигина тушинасан. Демак, бу одат йўқ экан-да.

Аслида шариатда қандай бўлиши керак? Ахир жаноза таъзиянинг ҳам белгиланган ўз қонун-коидаси бор бўлиши керак-ку? Кишлопларда буни ким тарғибот қиласди? Халқ билан ким ишлайди? Тўғри, кишлопимизда мулла-лар бор, лекин улар факат эрраклар билан ишлашидади. Аёллар билан ҳеч ким бу борада иш олиб бормайди. Хотин-қизлар кўмиталари десак, уларнинг ўзлари, афсуски, буни билишмайди. Республикализмининг жуда кўп жойларида худди шундай ахвол десадим адашмайман.

Газетада жаноза, таъзиялар билан боғлиқ тадбирлар ас-

Эшик

ТАҚИЛАДИ...

унинг соглигига тўғри келмаслиги мумкин. Лекин у биргага ишлашган, синашта бўлган одамларни кўргиси, гаплашгиси, уларнинг меҳро-мухабатидан баҳра олгиси, ёшлик давларини бирга-бирга ҳузур килиб эслагиси келади.

Шу йили 11 январь, ҳайнтинг иккинчи куни тонгда шоира Турсуной Содикова сим юқдилар. Ҳол-аҳвол сўрадилар-да, "Журналист Яйра Саъдуллаева-нинг ўйларини билисиз-а? Бирга борайлик кўргани", - дедилар.

- Билмай-чи, - дейдим сунониб.

- Яйра опа "Тулҳан", кейин "Фунча" журнallарига босх мұхаррир бўлиб ишлаган ийларни мажлисларимиз, ўтиришларимиз бизнинг "Саодат" журнали билан биргаликда ўтарди. Доим ёнма-ён ишлаганимиз. Қолаверса, Яйра опа яқин маслаҳатчийимиз эди. Ва албатта мен опанинига имкон қадар бориб-келиб туриб-

майгина тўлиб кетади. Яратганинг ўзи топганингизга барака тоғдади. Қолаверса, бирорни қадрлансанг — ўзингнинг қадринг ошади. Ҳама оларнига вакътиман ошади, вакътимаг чоғ бўлади, деб бекорга айтмаган дона ҳалқимиз. Қаранг-а, "Ёру дўстларни, қариндошларни зиёратида келиш-ибодатларнинг ёнгиз гўзларидан биридир, - деган экан Имом Фазолий ва у давом этади. - Бунга беларво бўлма ва уни унумта! Ҳаж қўлган киши — Қабъа Муаззамани зиёратида, у эса кўнгил зиёратида бўлади..."

Кўнгил зиёрати! Жуда бўлмаса кўнгирлашиб турини ўзим топиши, дейдилар. Эх, инсон накадар фанимат! Инсондан босхга ҳамма нарса сиз истаган вакъта албатта топилади.

Ана, эшик тақилади. Кимдир мени сўроқлаб келди. Мен шошилиб, суюниб эшик очаман...

Санъат МАҲМУДОВА

Юрган экансиз. Нимага олдимга кирмадингиз, - дедилар ва ҳамма ўқишимни белуп килиб бердилар.

Дори-дармон олишга ҳам ёрдам кўрсатдилар. Моддий ва маънавий ёрдамлари учун Соҳида опага рахмат айтсан, «Қаҷон кийналсангиз, менинг олдимга кираверинг!», - дедилар.

- Илоҳим, мартабангиз бундан ҳам ошисин.

"Ниятингизга ётиш, Илоҳим"

ДИЛНУРА.

БОШИМИЗГА ОФИР КУН ТУШГАНДА...

сон фам чекади, куяди, фарёд килади. Лекин ҳаёт давом этади, ўлган одамнинг орқасидан ўмайди киши. Шунинг учун иродали, сабр-бардошли бўлиш, яшаш учун куч топиш керак экан. Инсон фам-аламда куйиб, соглигини ўйқотиб, ўзини адо қилимасликка ҳарарати килиши керак экан.

Афсуски, бизда вафот этган кишининг якнилари, айниқса, хотин-қизлар бу гамда куйиб адо бўлишидади. Сабаби, ичидаги чекаётган фамидан ташқари сиртида ҳам, яъни кишилар кузиди ҳам шундай гам чекади, фарёд килади. Бизда бу одатни "айтиб йиглаш", дейдиди. Айтиб йигламаса, азага келгандар кулишарниш. Аздорлар ўзларини аямай, жонларини жабборга беришиб, айтиб йиглашиб керак, таъзияга ҳар янги одам келганида ҳамма ёки аза ғаларининг кий-чуби, фарёди тутади, кимдир кўтаролмай ҳушидан кетади. Бундай пайтда, очиғи, ўнча-мунча кишининг қон босимни ёки юрак хуружи тутиб килиши, инфаркт ё инсульт бўлиши ҳеч гап эмас.

Тогамнинг маросимларида биз онамиздан жуда хавотир бўлдик. Ҳудойи, кирк, ҳайт ва башка оларнига мосуль мурасадиларнинг фикр-мулоҳазалари эълон қилинса, бу масала ҳақиқатда ҳам қилиниши лозимлиги бир оз бўлса-да, ойдинлашса соз бўларди. Токи тирикларни ҳам ўйлайлик, асрайлай-тайланлилик...

Ушбу маколаларда жанозадаги олди-бердилар ҳақида ҳам тўхталиб ўтилсин. Мени кечирсинглар-у, ўлган ўлиб кетаркан, қолганига ўртада кимдир бош бўлиб чиқиб, шундай ҳам каддади букилган бола-чакасини талон-тарож қилиш керакмикан? Унга чопон, бунга чопон; унга калиш, гилам, палос, матоато ва хоказолар. Етмаганига қарз-хавола. Минг бора узр, лекин ўлинихи ҳам қарзга кўмишга тўғри келса, бу қандай урф, бу қандай одат?

Қўрганларимни аклим билан тушунишга ҳаракат қиласман, лекин онгим бунга ожизлик қиласди. Нахотки, мен ноҳак бўлсам?

Азиз юртошларим, илтинос, мени тўғри тушунинг ўлими ҳамманинг бошида бор. Демак, ҳар бир инсон бу қонун-коидаларни билиши керак эмасми? Ҳар бир зиёли бу борада ишлаши керак эмасми? Нега эскидан, алмисдан колган урф-одатларга кўр-кўрона риоя килиши миз керак? Бошимизга оғир кун тушганда, ҳамманинг оғзига бир караб, кўпчилик "кулмаслиги" учун қайсирид саводсиз одамларнинг айтганинг килишишисиз керакми? Биз инсонларга хос равишда қазо килгандарни хурмат билан кузатишини, қолган тирикларни эса асралай-лашни қачон ўрганамиз, қачон кўзимиз очилади?

У АБДУМАЛИКОВА

- Ола, бир ўртогим ўзини осиб кўиди, — телефон гўшагидан ўсмир боланинг иғи аралаш овози эшигиди.

Устимдан совуқ сув қўиб юбо-

- Сизлар дўст бўлиб туриб, бу во-кеага томошабин бўлиб туравердинг-ларми?

- Бизнинг кўлимииздан нима келарди.

Пулумиз бўлмаса... - Ўсмир яна хикилаб йиграй бошлади.

- Хеч бўлмаса, мактаб директорига

айтмадингларми? Бўлар иш бўлибди.

Компьютерхонанинг бош-

лиги билан гаплашни

Кўнгироқларингиз...

УВОЛ КЕТГАН

ришгандек жунжикиб кетдим:

- Нега?! Ота-оналари борми? Улар кеарда экан?

- Эҳ, опажон, бунга ўша ота-оналари ҳам сабаби бўлишид-да,- бола энди энтикиб-энтикиб йиграй бошлади.

- Бўлиши мумкин эмас! Ота-она ўз фарзандига ёмонлик тиламайди. Йанглишатгандирсиз, ўлим!

- Йўқ-да! Ҳаммаси рост! Ўртогим кўпичка компютерхонага бориб, пулни тўлаб ўйин ўйнарди. Энтиёсизлик килиб, битта компютерни ерга тушибириб юбориб, синдириб кўйган.

- У ерда назоратчи йўл эканми?

- Бор албатта. Улар ўртогимдан компютернинг пулини тўлашин талаб килишган.

- Кечирасиз, ўслим, неча ёшдасиз?

- Биз 8-синифда ўқирдик.

- Ўртогингиз бўлган воқеани ота-онасига етказибдими?

- Айтган экан, отаси роса уришибди. Компютерчилар келиб, ўртогимнинг отасидан ўғли келтирган зарарни тўлашин талаб килишган. Отаси эса ўғлига: "Бор йўқол, қаердан топсанг, то! Ўзинг тўла!" - дебди.

БОЛА-Я...

Бирор битимга келишар.

- Опажон, биз бунақа йўлла-ри борлигини тушунмасак...

- Вож, эссаиз, бола-я! Катта-

ларнинг хәли кеарда эди?

Ота-онаси маҳалла оқсоқоли-

га чиқиб, вазияти тушун-

тираса бўларди-ку! Қанча са-

ховатпеша одамлар бор...

Битта бола ҳали ҳәётнинг не-

лигини билмай ўлиб кетавер-

са, ҳамма лол бўлиб ўтира-

верса, бу қандай гап.

- Отаси уришага, молхонага

кириб ўзини осиб кўйган. Қа-

ердан пул олиб тўлашин бил-

маган. Ота-онаси ҳам энди йи-

лаб ётишибди. Фойдаси йўк...

- Ўслим, энди ўлган одамни

тирилтириб бўлмайди. Айб-

лаш ҳам гуноҳ. Бу воқеа сиз-

ларга жуда аянчли сабок

бўлибди, билсанглар. Энди

ўзингизни кўлга олинг.

- Ола, шундай маслаҳатлар бери-шигинизи билганимизда, ўртогим шу ҳолга тушган куни кўнгироқ қилган бўлардик. Афсус, балким одамлар ёр-дам берса ҳаммаси яхши бўлиб кетармиди? Эҳ, кеч бўлди-да... Барibir раҳмат сизга, - йигитча телефон гўша-гини кўиди. Мен анчагача бу сух-батнинг таъсиридан чиколмадим. Ота-она, компютерхона бошлиғига эъти-роларимни айтгим кеди. Наҳот-ки, акли расо инсонлар ўш бола-ни боши берк кўчага кириб кол-гунча кутиб, ўз ҳолига ташлаб кўшишган бўлсалар?

Аслида бу ота-онанинг фарзанди-нинг кун тартибида эътиборсизли-ги эмасми? Улар энди қаҷалик юрак-бағриларини тиғлашмасин, сўнгги пушаймоннинг фойдаси йўк. Хўп, боладан айб ўтибди. Бу иши аттайлаб кимлашмаганин инобатга олиб, ота-она энтиётлаб муюмалада бўлишлари керак эди.

Компютерхоналарда эса назорат-чилар ҳам сергакроқ иш олиб бо-ришлари лозим эмасми?

Бундан ташкари ўш болаларнинг мунтазам компютер ёнида бўлишлари ҳам соглика зарап-ку. Биз бу воқеа ҳаммани бироз сергакланти-ришини истардик. Сиз нима дей-сиз, азиз муҳлис?

Санобар ФАХРИДДИНОВА

Икир-чикир, лекин...

- Чехрасидан нур, куч ёғилиб турган бу ахойиб инсонларнинг касалхонага келгандан хайратланяйман-да. Қани азизларим, ҳамманиз бирданнинг кираве-нинглар. Бир-бираимиз билан бағуруҳа гаплашварамиз. Айтиб кўяй, биттангиз ҳам касалга ҳўшамайсизлар. Ҳа, майли, шу-ниси яхши... - деб эшики катта очиб кўйди.

Аввало, болали аёл ва кекса-рок беморлар киравиши. Вахо-ланки, онкологни тутаётгандар-нинг ҳаммаси маҳсус рўйхатда туришади. Бироқ кувноқ шифо-

тахририятдан дардларига наҳот излаб келган Махфи-ратонг аянинг изтироблари мени бефарқ қолдирамди.

- Ўғлининг кўз остига олиб кўйган кизи бўлмаса, келин то-пиш ҳам мушкул иш экан. Худо-дан тилаб олган Худойбер-

чикади", деб шуни айтсалар ке-рак. Тўйни биз қатори улар ҳам орзишиб кутиши. Нега бундай килишганига ўзим тушун-майман. Ўглининг бирор кам-чилиги бўлса ҳам майли эди.

ОИЛА ҚУРИШДА АДАШМАНГ

- Наҳотки, ўслингиз тўйга қадар қизнинг нуксонлари-ни сезмаган? Қолаверса, ҳозир тибий кўрик деган гаплар бор?

- Ўгли ўқимиши, фаросатли, эс-хуши йигит. Киз билан бор йўғи уч-тўрт марта учраш-ган. Тибий кўридан ўтища қизнинг онаси ҳам борганили-гини айтганди. Бирор дан-гиллатид элу хешга тўй берид, ўглини уйлантирид. Афсуски, келинимнинг сир-асори тўйдан кейин маъмул бўлди.

- Наҳотки, танлаган келин-

нигиз панд берган бўлса...

- Нигоҳоннинг маълумоти йўклигини биларид, холос. "Ўғлининг топганини пиши-риб-куйдириб ўзидан тинчса бўлди. Ким ҳам қайнонасикига билимлаб бўлиб борибди. Рўзгор тутиши, мумола, мад-данияти вақти-соати билан ўргатарман", - деб ўйлагандим. Лекин тўйнинг эртаси куни ўглим "Она, олиб берган қизинингини тутқанги бор экан", деб колса бўллади.

- Куда-андаларингиз қизи-нинг нуксони ҳакида сизга чурк, этишишай, тўйга розилик билдириган бўлса-я?..

- Мен ҳам шунисига кўяман-да. "Касални яширанг иситмаси

табийики, касалхонага ҳеч ким зериканидан ёки шунчаки бекорлигидан бормайди. У ерга борганд кимса борки, та-насида бир дарди-ю, кўнгли-да умид аралаш хавотир, таш-виши булади. Яна шифокор-нинг чехрасига кўрибигина ти-килганида унинг ҳар бир сўзи ҳәётига нукта кўяётгандек ту-юлаверади.

Бунинг устига наҳот кутганин-гиз лоқайд, кўпол шифокор бўлса-чи?..

Рентген хонаси ёнида навба-тимни кутиб ўтирадид. Қара-ма-карши кабинет эшигига эса "Онколог шифокор - Б.Расулов" деб ёзиб кўйилганди.

ШИРИН СЎЗНИНГ КУДРАТИ...

Эшик ёнида синик, эски кур-сипарларда кўзлари ҳасратга тўла, рангтаргина турли ёнда-ги беморлар ўтиришади. Баъзилари кўлларидағи коғозларга тикилар, бошқалари эса ўтган-кетган та-низа-тизор, қараш-караб ҳам жимгина ўтиришади. Улар ўша Расуловни интизор бўлиб кутиб ўтиришади. Бир пайт одамлар жонланиб колишиди. Йўлақда портфел кўтарган ба-калоқ, киши бошини баланд кўтаргача викор билан юриб кела бошлади. У беморлар берган саломига алиқ олиш у ёқда турсин, қайрилиб ҳам қарама-қонага кириб кетди. Кимдир эшикни очиб кишига руҳсат сўраганди:

- Сабр қилинг! Намуна?! - деб ўшикрга овоз эшигиди.

Бирордан сўнг оқ ҳалатда чиқиб, эшикни ёбиб, кетишга чоғанди. Рангтаргина, кекса киши ёнида ўтирган йигит ўрнидан турди. Кўлини кўкиси-га кўйганча ўтинди:

- Илтимос, дўхти! Чирчикдан диспансерга йўлланма ёзиб бера колинг. Отамнинг мазаси, ўй! Навбатдан мулажасини олса... Зора яхши бўлиб кетса...

Йўлидан тўхтатилгани учун шифокорнинг энсаси котди. Оппоқ соколлари ўзига яраш-

бош чайқади. Йигит кўзлари ўтилганча, отасини кўлларига кўтариб, шифохонани тарқ этди. Бу сухбатнинг гувоҳи бўлган беморлар иккилини келишиди. Баъзилари ҳафсаласи пир бўлиб, бу одобсиз ши-фокорнинг кабулига киргиси ҳам келмай кетиб қолишиди.

Орадан бир ой ўти. Бу гал ту-залиб, касаллик варажамни олиб кетиш учун янга шу жойга бордим. Аксига олиб, мен кут-ган шифокор йигилишига кетиб қолган экан. Вактим бемалол бўлгани учун уни кутмоқчи бўлдим. Шунда беинтиёр кўзим янга ўша эшикни тушди. Бу гал эшикда "Онколог шифокор - Ко-мижон Мардонов" деган ёзиб осилиб турарди. Бу гал ҳам эшик ёнида беморлар кўп, бироқ энди улар бошқа бошқа одамлар эди. Иш пайти ҳали бош-ланнаганда бўлса-да, касалхона айна гавжумлашганди. Кўп ўтмай, йўлақда кўринган баланд бўйли бир йигит ҳамма билан жилма-йиб сўрашганича шу эшик томонга кела бошлади. Ўзини кутиб ўтирган беморлар ёнига келиб, салом берди.

Бундай шифокорлар бир қаранда кувноқ кўринсалар-да, беморларнинг мудишиш дарду ҳасратларидан қайғуга тушадилар. Улар ўз касалларининг фи-дойиси, улар одамларни сўз сеҳри, кўнгил мөхри билан ҳаётта қайтара оладилар...

Аслида, ҳаётнинг гўзлалиги-ю, бетакорлорлиги шундай инсонлар борлигидан бўлса ажаб эмас...

БАСИРА

"Битта бола ҳали ҳаётнинг билмай ўлиб кетаверса..."

ДАБРИКЛАДИМ

Хурматли
ШОҲИМАРДИН
почча!

Табаррук 50 ёшингиз билан кутлуг бўлсан. Кўнглингдаги барча эзги нишапаринг ва оруз-истаклалнинг рўёбига ҷиҳозини яратганаан сўраб, яциналинг номидан отманг Ёкубжон, онанг Гулсара, Ўғлойбону ва Абдулсаид.

Меҳрибон қизим ВАЗИРАБОНУ!
Хаётингнинг 15 баҳори кутлуг бўлсан. Кўнглингдаги барча эзги нишапаринг ва оруз-истаклалнинг рўёбига ҷиҳозини яратганаан сўраб, яциналинг номидан отманг Ёкубжон, онанг Гулсара, Ўғлойбону ва Абдулсаид.

Хурматли Роҳатжон ТОҲИРОВА!
Сизни тавалуду айёмингиз билан савмий табриклиймиз. Сизга узоқ умр, баҳт-саодат, фарзандларнинг камолини кўришини Олоҳадан сўраймиз. Ҳаётингиз баҳтли лаҳзаларга бой бўлсин.

Яқинларнинг номидан Раҳмон.
Хоразм вилояти, Ҳазорасп шумани, Питнак шаҳри.

Қадрли МУҲАЙЁ!

Тугилган кунингиз билан табриклиймиз. Сизга ославиб баҳт, ҳаммиша баҳорий кайфият тилайдиз. Сермазмун умр кўриб, ўғла-қиз, набиралар роҳатими кўриш. 50 ёшингиз муборак бўлсин.

Оила аъзоларнинг.

Гулбаҳор ИМУРШАЕВА!

Тугилган кунингиз билан табриклиймиз. Сизга осмон каби беғуборлик, булоқ суви каби тинциклик, чинор каби узоқ умр, баҳт-саодат тилайдиз.

Ҳамкаслар номидан Баҳром, Ҳасан, Умид, Акмал, Мансур, Равшан.

Азиз ШОҲИДАҲОН
онахонимиз!

Тавалуду айёмингиз билан қизғин табриклиймиз. Баҳтимизга соғ-саломат бўлинг, узоқ умр кўриб, орузларнинг рўёбига чиқаверсан.

Шаҳлоҳон, Жамолиддин, Раъноҳон.

ТИШИМ СИНИБ КЕТГАНДИ...

Бир куни тушимда тишим оғрибди. Мен ойнага қараб, шу оғриётган тишимни кўрмоки бўлибман. Кўлим билан ушласам, олдинги тишим синиб кетди. Хайрон бўлиб: "Нима бало, тишим мўрт бўлиб қолгани?" дебман. Кейин жаг тишимни ушлаб кўрганимда, тишим илдизи билан чиқиб кетди. Эрталаб уйғониб, шунчалар бехосият туш кўрганимдан безовта бўлдим. Ахир тушида тиши тушса, ёмон ҳодиса рўй бериси ёки яқинидан ахралишини эшитгандим. Эртаси куни ойим кўнгирор килиб, адам бетоб бўлиб касалхонага ёткизингланганни эшитдими, музлаб кетдими. Аксига

олиб, адамнинг ахволлари яхши эмасди, кўркиб кетдим. Наҳотки хосиятсиз тушиб бирон белги, хабар бўлса...

Орадан уч-тўрт кун утиб, узоқ кариндошимизнинг анчадан бери оғир бетоб ётган қизи оламдан ўтди. Ўзимнинг хаёлларимдан ўзим кўркиб кетдим. Демак, тушидаги синиган тишим - адам, тушиб кетган жаг тишим - қариндошимизнинг қизи экан. Шу-шу кўрган тушларимга аҳамият бераман. Нима бўлганда ҳам бу хисоб-китобли дунёда - ҳар бир воқеа-ҳодисалар, ўзимиз сезмаган, аҳамият бермаган ҳолда аён берилар экан.

Барно САЙД қизи.

16 ва 19-20 мартада Ўзбекистонда ҳаво ўзгариб туради, ёғингарчилик кутилмайди. 17-18 мартада республиканинг айрим жойларида ёмғир ёғиши мумкин.

Соҳаба
маълумоти

Ҳарорат 16-17 марта кечалари 0-5°, кундуз кунлари 10-15° илик бўлади. 18-20 марта кечалари 4° соўвудан 4° илиқчача, кундуз кунлари 7-12° илиқчача кўтарилади.

Республиканинг тоғли ҳудудларида ҳаво ўзгариб туради. Қор кўчиши хавфи бор. Ҳарорат 16-17 марта кечалари 0-5° соўвуд, кундуз кунлари 2-7° илик бўлади. 18-20 марта кечалари 1° соўвудан 4° илиқчача, кундуз кунлари 7-12° илиқчача кўтарилади.

Тошкент шаҳрида ҳаво ўзгариб туради. 17-18 мартада ёмғир ёғиши мумкин. Ҳарорат 16-17 марта кечалари 0-5° илик, кундуз кунлари 10-15 илик бўлади. 18-20 марта кечалари 4-9°, кундуз кунлари 17-22° илиқчача кўтарилади.

ТУЗАТИШ

Газетамизнинг 10-сонидаги чоп этилган «Мувозанатни йўқотмаслик сири» (16-бет) мақоласида алифбо ҳарфларининг 5-катори «М,Д,Ҳ,Ҷ,Ҹ» тарзида ўйларсан. Йўл кўйилган жузъий хото учун газет-хонларимиздан узр сўраймиз.

КЎЙ (21.03 — 20.04). Сесанба куни ажойиб ҳуҳабар эшитасиз. Мана шу хабар сизнинг кейинги кунлардаги ишларнинг изобий таъсир этади.

СИГИР (21.04 — 21.05). -Мазкур хафтада сафарга чиқишингиз, олиса да яшайдиган қариндошларнинг ҳолидан хабар олган боришингиз кутилмоқда.

ЭГИЗАКЛАР (22.05 — 21.06). - Режалаштирган ишларнингизни кўнгилдаги деҳа бажариб, бир йўла молиявий ахволингизни ҳам яхшилаб олассиз.

КИСКИЧБАКА (22.06 — 22.07). - Жиддий, узоқ муддатли ишларга кўл урмай турганингиз маъкул. Яхшиси, бошлаб кўйган ишларнингизни тугатиб олинг.

**М
Ү
Н
А
Ж
Ж
И
М
Л
А
Р**

АРСЛОН (23.07 — 23.08).

- Кўлингизга тушадиган йирик микдордаги пулни фақат энг зарур нарсаларга сарфлашга ҳаракат қилинг.

БОШОҚ (24.08 — 23.09).

- Сиз учун соғлигингизни ўйладиган пайт келди. Илоҳи бўлса, санаторияда дам олишинингиз керак.

ТАРОЗИ (24.09 — 23.10).

- Сесанба ва шанба кунлари дилингизни анчайин хира қиладиган воеқа содир бўлиши мумкин.

ЧАЁН (24.10 — 22.11). - Чехрангизни очиб, кайфиятнингизни кўтаринг, атрофга кулиб қаранг. Ахир қачонгача ичимдагини топ, деб юрасиз,

**Б
А
Ш
О
Р
А
Т
И**

ҮҚОТАР (23.11 — 21.12). - Байрам кунлари ота-онанизни, қариндошларнингизни йўқланг. Фарзандларнингиз билан дам олгани боринг.

ТОҒ ЭЧКИСИ (22.12 — 20.01). - Ишхонанизда сизга муҳим вазифани ишониб топширишади. Иккиланмай рози бўлаверинг, уни уздалайсиз.

КОВФА (21.01 — 18.02). - Душанба куни дилхиралика сабаб бўладиган воеқани четлаб ўтолсангиз, ишларнингиз юришиб кетади.

БАЛИҚ (19.02 — 20.03). - Тадбиркорлар учун омадли хафта. Каттагина сармоя келтириши мумкин бўлган шартномани иккиланмай имзолайверинг.

МАТОРМИ, МАДОРМИ?

Киши билан дармонсизланиб қолган одамлар баҳор таомлари: кўк сомса, чучвара, ҳалим, сумалаклар тайёлраб, тановвул қилишиб, организмни тўйдиришади Иммунитетнинг қаршилигини кучтиришида соғликларни тиклашда ялпиз, исмалок, момокаймос, маторлардан тайёрланган пишириклар аскотади.

Дарвоке, Тошкент вилоятининг Ангрен, Паркент, Бўстонлик туманлари

- Биласизми, домла Турсунхўжа, матор қишлоқ шеваларида турли номларда аталади. Таркиби кисми, куввати, калорияси ҳоҳ ишонинг, ҳоҳ ишонманг от гушти кувватига тенг, - деганди.

Пазандза Нурия хола сўзларига кара-гана, кам кувват, силласи куриган, кон босими паст бўлгандар маторли сомса, ковурма чувчарга та-шумову киши, кувват хосил киляр экан.

- Демак, бу ўсимлик "матор" эмас, балки "мадор"dir, - деганимизда Жўра ота Умиров :

- Тилшунос олимдек таҳлил қилдингиз, тасанно, - деган эдилар.

"Оила ва жамият" муҳлисларига шуни эслатмокчимиз, айни шу кунларда матор ўсимлиги бозорларда сотилмокда. Матордан, баҳорнинг барча кўк ўтларидан таомлар пиширил, тановвул килинг, тириклик неъматларидан бебаҳ-ра қолманг.

Турсунхўжа АЗЛАРХОНОВ

КУЧУК МИНГАН БОЛА...

Хайрия бувининг ёлғизигина ўғли авто-ҳолокатга учраб вафот этди. Унинг иккни нафар ширингина ўғилчалари, хотини ва онаси зор қақшаб қолди. Хайрия бувининг келини ҳам ёлғиз қиз эди. Эрининг ийли ўтгач уни олиб кетиш пайига тушиб қолишиди. Келининг ота-онаси ўғиларни ўйларига кўчириб келишиб, унинг ўйига қизлари Наргизани иккита боласи билан кўчириб кетишиди. Хайрия буви хувиллаган хөвлисизда танҳа қолди. Айтгандек, унчалик ёлғиз эмасди. Икки-чунга кўйлари, Йўлбосар лакаби овчарка ити бор эди. Набиралари кичкина пайтида уни ўғли Раҳимжон олиб келиб бокканди. Ит жуда садоқатли бўлиб, болакайлар билан хувилда да югуриб ўйнанди. Кулоплардан тортиб, устига мини олишича саҳам уларни тишламасди. Унга ҳам хуш ёқарди, шекилин хузур қилиб улар билан югуради. Болалар кўринмай қолишиша, бағрини ерга ериб ҳиминга ётиб оларди. Хуллас, шу билан қизик воеқа юз берди. Наргиза ўйнайдаги корхонага ишга кириб кечгача ишда бўлар, дам олиш кунлари ўй имуслари билан банд бўлиб, кўт ҳам қайнонасини кўришга боролмасди. Болалари эса меҳрибон бувиконларини соғинишиб йиглашарди. Бир куни оқшом гира-ширасида Наргизнинг катта ўғли Азизжон кўчадан ўтга ўтган машиналарни томоша килиб тураркан, йўл четидан келаётган Йўлбосарни кўриб қолди. Итнинг бўйиндан кучкодиклар, ҳовлига етиб келишганда у ерда чироклар ёқулган, Хайрия буви хөвлисизда мўйажазигина супада чой ичиб ўтиради. Очиқ дарвоздадан итга миниби кириб келган Азизжонни кўриб, кўлидаги пиёласси тушиб, чил-чил синди. Оёқлари қалтираб, супадан тушаркан шиплагини кийишни ҳам унтиб, набирасини кўтариб олди. Уни бағрига босиб ўқиб-ўқиб йиглади. Қўз ёши арашад қотиб-қотиб куляркан, келиб итининг бошими силади.

ФАРОЙИБ

- Оҳ, жоноворигина!.. Сенгина менинг юрганинг соғинчидан пора-пора бўлганини сезисбон-а! Болам шунинг учун ҳам сени олиб келган экан-да..., дерди ўзича сўзларсан. Набирасини оқват сузиб бериб едиргач, пенсия пулига олиб кўйган кўйлакасини, конфетларини тугунчага тушиб, Азизжонни ўйига олиб жўнади.

Наргиза эса ўғлини излаб қайга боришни билмай турган экан.

Қайнонаси билан ўғлини кўриб хайрон бўлиб қолди. Кўришадиги кўз ёшларини яширмади. Эртасига ота-онасига яна қайнонасининг ўйига кўчиб боришни айтди. Кўп ўтмай Хайрия бувининг ўйна набираларининг шўх гулгуси билан тўлди. Унинг ўйдаги бу шодликка эса Йўлбосар ити сабаби бўлганди.

ГУЛБАШАКАР

Ўзбекистон халқ шоирлари
Усмон Азим ва Хуришид Даврон

Сўз боши									
	Бас	Зоҳидлик		Бирок		Туман (Сурхон.)		Тоғай (Езувчи)	
"Эйфель" "Останкино", "Тошкент"			Тутқун		Сирт		Хотин		Ибн Сино туғилган кишлоқ
"9..." (Фильм)		Харакат, излениш			Эски пахта				
Рўдано, берёзлов книганинш	Техника русуми	Чўл				Овоз Одам		Билан	
Иложу				Хашорат					
						Чагаев (боксчи)		Тоғгули	
									Чора
Баҳорнинг биринчи ойи									Хусн, кўрк
Кўйлак кисми	Разбар	Иа	Тур, хил	Самолёт русуми	Шаҳар (Хинд.)	Голливуд актёри ... Ди Каприо (кинса)	Сахар	Давлат (Африка)	Кетта хона
Денгиз (Европа)	Мушке-тўрлардан бири			Режабий (хозифи)	Шир	Курант Жуда	Улус, юрг	Урмия болалар исми	Туркни
Жўхори	Таомлардан бири		Улка, замини	Патрисия (Хонандада)					
Буржалардан бири									

Шоир Азим Суюн.

Филология фанлари номзоди,
доцент Бойбута Дўстқораев.

Шоир Кавасар Турдиева.

«Оила ва жамият» фотоальбомидан.

Aziz bolajonlar! Siz ham chizgan rasmlaringiz va yozgan ertaklaringizni o'suvratizing bilan birga bizga jo'nating. Yoshingiz va nechanchi sinfdagi qishinzingizni ham yozishni unutmang. Rasmlaringizni og'ozga chiqishingizni kutamiz!

Ingliz alifbosidagi 10-harf	
Qayosh xudosi	
Payt	
Islam huquq shunosligi	
Kigiz	
Sayyora	
Galley ...	
Buyuk fizik	
Avtorusum (Angliya)	
Kimyoviy unsur	
Daryo (Qozog'-n)	
Yerning tabby yoldoshi	
Latin alifbosidagi 4-harf	

Maftuna G'IYOSOVA

Navoiy shahri, Do'stlik ko'chasi, 144^a uy, 25-xona

ONA

Garchi mehringizdan suyukroq baxt yo'q,
Topilmas sizdayin biror mehribon.
Jo'shqin qalbingizda kaftdek namoyon,
Mehri daryo, qalbi suyuk, Onajon.

Yo'limda har doim ikki ko'zingiz,
Sevinsam sevinib, yig'lasam yig'lab.
Baxtinga bo'lingiz doimo omon,
Men esa turibman baxt-iqbol tilab.

Sayyora MAQSUDOVA,

Chinoz shahridagi 40-maktabning 8-sinf o'quvchisi.

G'ulomjon DAVLATOV

Xorazm viloyati, Hazorasp tumani, Pitnak qishlog'i,
Ogahiy nomli maktabning 5 «D» sinf o'quvchisi

Кадим замонларда бир шаҳарда тароқчи уста яшаган экан. У тароқларни жуда сифатли, мохирона ишлаб чиқараркан, шу туфайли унинг тароқларини ҳамма харид қиларкан.

Бу овоза ҳатто подшохнинг қулогига етиб келибди. Подшо тароқчининг мохирлигини текшириш максадида кийимларни ўзгартириб, унинг дўконига бориби. Уста билан саломлашиб бир тароқ ясаб беришини илтимос килиби. Уста:

- Хозир ясаб бераман. Биттунича дўконга кириб ўтириб туринг, - дебди.

- Подшо дўконга кириб ўтириб, унинг ишини кузат бошлади. Тароқи ёғоч олиб тароқ ясашга киришибди.

Подшо қараса, уста ёғочни болта билан ҳар сафар чопганида, болтанинг тиги тошга тегмас эмиш. Подшо унинг мохирлигига койил қолиби. Лекин устанинг бундай маҳорат билан тароқ ясашининг синоати нимада эканлигини билолмай ҳайрон бўлиби. Сўнг бир айғочки кампирни чақиритириб, тароқчининг сирини билиб келишини буориби. Кампир тароқчининг дўконига бориб, ўзини ночор кўрсатиб, усталик билан унинг кўнглини овлаб ўтириби. Тароқчи кеч бўлгач, дўконини кулфлаб кампирни ўзи билан уйига олиб бориби. Хотини эрига салом бериб: "Яҳши ишлаб чарчамай келдингизми?" - деб қарши олиби. Кампир билан ҳам саломлашиб, "Бу онахон ким бўладилар", - деб сўрабди эридан.

- Бу нуроний онахон адашиб келиб қолдилар, борадиган жойлари йўқ экан, шунинг учун уйга бошлаб келавердим, - дебди тароқчи.

Тароқчининг хотини:

- Вой жуда яхши қилибсиз, уйимиз кенг, биз билан бирга туворадилар, - деб чой кўйиб, овқат пишириб, ҳурмат билан кампирни тўрга ўтказиби.

Тонг оттаг, биргалашиб нонушта қилишибди. Тароқчи ишга кетаётганида хотини ширин сўзлик билан:

- Ишга хотижам, яхши бориб келинг, биздан хавотир олманг, - деб жўнатиби. Кампир уларникида уч-тўрт кун яшаб, ўйдаги барча синоатдан хабар топиб, подшохнинг олдига бориби:

- Мен уларникида уч-тўрт кун туриб, бу оиласининг ахиллигига, айниқса, хотининг ширин сўзлигига, озода, саранжом-

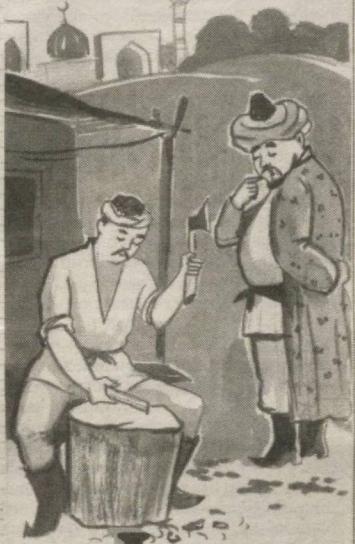
алик йўқ, совуқнина кутуб олиби. Эри ҳайрон бўлиб:

- Ҳа хотин, нима бўлди сенга? - деб сўрабди.

Хотини:

- Нима бўлди эмиш? Мен эртадан-кечга тиним билмай келишингизни кутиб ўтирасам, сиз бўлсангиз дўконингиз-

Baraka

ахиллигига

лигига, донолигига ва чеварлигига қойил колдим. Улар жуда баҳти ҳаёт кечиришар экан, - дебди.

Подшо кампирга:

- Ҳа, тушундим. Энди буларни синаб кўрамиз. Сен бориб уларниң турмушига раҳна солиб бузасан, - дебди.

Кампир тароқчининг турмушини бузиш максадида саройдан бир гўзал чўрини олиб ўйла тушибди. Йўлда чўрига килалиган ишларини ўтраганди.

- Тароқчининг дўконига бориб, ширин сўзлар билан кўнглини овлашга ҳаракат киласан. Эртасига ҳам тароқ ясаб беришини илтимос қилиб, субхатлашиб ўтирасан. Мен четда туриб кузатаман, - деб ўзи тароқчининг уйига бориби.

Кампир тароқчининг хотини билан субхатлашиб ўтириб:

- Эй қизим, сенга жуда ачинаман. Уйда бир ўзинг зерикаб тикиш тикиб, овқат пишириб, супуриб-сидириб, эрининг келишини кутиб ўтирасан. У бўлса дўконида бегона аёллар билан кўнгилхушлик килиб ўтириби, - дебди.

Аёл:

- Нималар деяпсиз? Менинг эрим унда номаъкул ишларни қилмайди, - дебди.

- Ишномасанг эртага олиб бораман, ўз кўзинг билан кўрасасан, - дебди кампир. Эртасига кампир тароқчининг хотини билан дўконга бориб, узодан кўрсатибди. Жувон қарасаки, эрининг дўконида бир гўзал аёл ўтирганиши. Кўриб дили вайрон бўлиб уйига қайтиб келиби. Кеч бўлгач, эри ишдан қайтибди. Қараса, хотинининг қовоги осилган, салом йўқ,

да бегона аёллар билан кўнгилхушлик килиб ўтирибсиз, мен ўз кўзим билан кўрдим, - деб жанжал қутариби.

Эрининг ҳам дили вайрон бўлиб, иштаҳаси бўғилиб, аранг тонг оттириби. Эрталаб нонушта ҳам кilmай кўрдим, - деб жанжал қутариби.

Иштаҳаси бўғилиб, аранг тонг оттириби. Эрталаб нонушта ҳам кilmай дўконига бориб тароқ ясашга киришибди. Болта билан ёғочни чоплан экан, тошга тегиб учбиги кетиби. Тароқчининг сифати ўйқолиби. Ҳеч ким ундан тароқ олмай кўйибди, ишидан ривож, уйидан барака кетиби. Подшо бу ишларнинг барчасидан ҳабардор бўлиб, тароқчининг мохирлиги синоати эр-хотининг ахиллиги, тинч-тотувлигига эканлигини фахмабди ва кампирни чақириб:

- Тароқчи билан хотинин менинг хузуримга бошлаб кел, - деб буориби. Кампир эр-хотинни подшо хузурига бошлаб келиби. Подшо тароқчига юзланниб:

- Сизларни бу ерга чакиришиминг сабаби шуки, мохирлик билан тароқ ясашининг синоати нимада эканлигини билмоқ максадида уйингта кампир юбориб барчасидан ҳабардор бўлдим. Ораларнинг совуқчилик тушириб, ташвиш оптирганим синоамоддан бошқа максад эмси эди. Энди илгари қандай аҳил, тинч-тотув, хотиржам яшаган бўлсангиз, шундай яшайверинг, сизларга бирор халал бермайди, - деб етакаган заарлари учун уср сўраб, инъомлар бериди чиқариб юбориби.

Шахобиддин ШЮСУПОВ,
Тошкент шахри.

Такдир экан, онамдан жуда эрта айрилдим. Ўгай она кўлида вояга етдим. Мактабни тутагиб, тиббиёт институтида ўқиш энг буюк орузум эди. Шифофур бўлиб, одамларнинг дардига малзам бўлсам, элу юрга хизмат қилисан дердим. Осмондек орузуларни оламида кунлар ўтардид. Мактабни тутагиши арафасида институтга ўқишига бормоқчиман деганимдом, онам: "Киз бола ўқиб, дунё олармиди!" Тенги чиқса, текин бер, дейишган. Сен њеч қаёқа бормайсан! Тұрмуша чикасан", дея қалбим ойнасини чил-чили қилиб синдириди. Фақат йиглайман. Отам жоним оро кирди.

- Майли, кизим, ўқишига борақол, фокат тиббиёт билим юртига.

- Агар ўқишига киролмасанг, менинг "ўқишимда" ўқиисан, - онам яган билан чақиб олди.

Хуллас, синфдош дугонам иккимиз тиббиёт билим юртига хужжат топширилди. Художка күлгап астайдил илтижоларим сабабими, иккимиз ҳам талабалик баҳтига эришидик. Талабаликнинг олтин даври бошланниб, ҳаш-паш дегунча икки йил ҳам ўтиб кетиди. Ўшандыа билим юртининг сўнгти боскич талабаси бўлиб, икки нафар курсдош дугонам билан туман марказий шифононасида амалиёт ўтاي бошлидик. Энди ўйласат, талабалик пайтлари умримнинг энг кувончи дамлари экан. Амалиёт давомида шифокорларнинг ҳар бир хатти-харақатини кунт билан кузатиб, иш жаҳаёнини кизиқиши билан ўрганиб, вақти келгандага "лаббай" дейишга шай туардик. Югуриб-елиб беморларга хизмат қиласарик, дардига дармон бўлардик. Уларнинг биргина "раҳмат, кизим", деган сўзлари билан бошимиз кўкка етади. Аммо бу кувончли кунлар узоқка чўзилмади. Ахир беш йилдан бери юрагимни кемираётган аламининг илдизи айнан ўша кунлар билан боғлиқ-да.

Ўша куни иш кўпайиб қолиб,

биз уч курсдош дугона шифохонадан жуда кеч қайтидик. Узоқ, қишлоқлоқдан қатнайдиган дугонам Ойгул бизнисида қоладиган бўлди. Онам хоҳламайгина қарши олди. Биз меҳмонхонага

Онамнинг бошқа сўзлари кулогимга кирмади. Мажолосиз эшик ёнида ўтириб қолдим. Кўз ўнгимда Ойгулнинг сервант

юрибди. Бу зирақни танимаслигим мумкин эмас. Негаки, бунчалик ял-ял товланиб, кўзни оловчи киммат баҳо зирақни онамдан бошқада учратмагандим.

Зирақни албатта Ойгул олганига ишончни қомил эди. Унинг зирақни юзсизларча тақиб юришини тасаввуримга сидирол-

раман деб кўзим учига тургани йўқ эди. Иложисизидан боргандим. Бу зирақни онам туғилган кунимда совга килмаган экан. Ойгулнинг сўзларидан гангир қолдим. У киноя билан кулдида, мендан узоклашди. Ҳаёлимда нуқул ўзимнинг онажоним билан сўзлашардим. Онажон, нега мени эрта ташлаб кетдингиз, нега? Ахир ўзингиз бўлганингизда эди, ўша зирақдан ўнтасини йўқотсангиз ҳам њеч кимга айтмасдингиз. Менинг тогдек викорим шаънимни, обрўйимни ўша сарқи матоҳдан устурик кўяддингиз, ОНАЖОН! Менинг не-не орзу-умидларим биргина ўша "ўғри" сўзи остида ҳазон бўлди. Бу ном мени ҳанузгача таъкиб килиб келаятди. Туман марказидан олис тогишилорига тұрмуша чиқдим. Қишлоқ касалхонасида ишлайман. Бораламимни ишдан оламан. Фарзандим бор. Тұрмуш ўртогим ҳам ажойиб, яхши инсон. Доим кўнглигима қарайди. Аммо ҳаёлимда ўша йўқолган зирақ билан бирга дунё ўз рангининг ишкотиб кўйгандек

гўё. Ҳаёт кувончларидан баҳра ололмайдиган бўлиб қолганди. Қани энди, ҳамма ёкни тобора ўшиллик, гўззаликка чулғаётган баҳор кўнглигинг зимиштон бурчакларигача кириб бориб ёритса...

Кани энди, баҳор ўғирланган зирақдан минг бор устун турвичи кувончимни, губорсиз шавнимни қайтиб берса!

**БАХТИГУЛНИНГ дил изҳорини оқса кўчируви
Хошим ОРЗИҚУЛОВ,
Самарқанд вилояти,
Нуробод тумани.**

ЎША КУНДАН БЕРИ...

кириб, Ойгулни ўтиришга унда дим. Сўнгра дастурхон тузаб, чой олиб келгани

ошхонага чиқдим. Чой ва ширикликлар кўтариб, меҳмонхона эшигини очар эканман, Ойгулнинг тўрдаги сервант ёнидан ўтириб жойига ўтирганига, сервант эшиги "ѓийк" овоз чиқазиб ёпилганига кўзим тушди. Шу пайт юрагим бирор нарсани сезандек "шув" этиб кетди. Бунга сабаб ётоқхонадаги курсдош қизларнинг нарсалари тез-тез йўқолиб туар, воеқа жойидага сўнгти бор Ойгул борлигини кўпчилик кўрган бўлса-да, у умуман ҳеч нарсани тан олмасди. Қизлар кўзлари билан кўришмасда, ҳўнгиллари билан унинг кўли эгри эканлигини билишарди. Пиёлала чой куяр эканман, беихтиёр хаёлимга келган шубҳаларни кувшига уринардим. Ойгул озиб-ёзиб бир меҳмон бўлиб келса-ю, мен ахомқ они ўғри гумон қилиб ўтирас...

Шу кеч иккимиз анча вақтгана субҳатлашиб ўтиридик. Эртасига арталаб яна шифонона отландик. Ҳаммаси тушлиқдан сўнг уйга қайтганимда бошланди. Уйга келиб эшик кўнглигига кўл узатганча "котиб" қолдим. Чунки ичкарида онамнинг отамга шанғиллаганча: "Эрка кизингиз олган, ундан бошқа иш ҳам меҳмонхонани кирган эмас! Ҳозир келса айтинг, қайтириб берсин. Бўлмаса туғилганига пушаймон килдирман. Индамаса бошга босдим. Эшикни

ёнидан ютуриб жойига ўтиргани, сервант эшиги "ѓийк" этиб ёпилгани бир-бир ўтаверди. Нахотки, сервантда бирор нарса бўлган бўлса?.. Пул солиб қўйганимикан? Шундогам, ўтирасам ўпок, турсам сўпок дейдиган ўгай — онамдан энди таъзиримни есам керак. Отам ҳам дойм онамнинг сўзларини маъқуллайди. Вужудимда базўр куч топиб, титроқ кўлларим билан эшик кўнглигигини босдим. Эшикни

очдиму "кўймат-кўйим"га дуч келдим. Шу топда ўзимни оқлаш учун бисотимда сўз, йиғлар десам, кўзимда ёш қолмади. Негаки, онамнинг меҳмонхонадаги сервант тоқчасида турган энг қимматбаҳо зирағи йўқолган эди. Эртасига буган бутун маҳаллага ёйилди. Қўшнилар, оғайнилар — ҳаммаси мени "ўғри" санаб ўзларича насиҳат килишар, юрагимни баттар ўтаришарди... Амалиёт тугаб, ўқишига борсам, не кўз билан ўтирай, ўша кўйголган қимматбаҳо зирағи-ку. Илтимос, қайтиб бер, майли мен сени кечираман.

У эса безрайганча:

- Ўганини ўғри дейди-да. Уялмайсанми, ўз уйнгандан нарса ўғирлашга? Ўйнганса борсам, мен айбордормани? Аслида, бо-

масдим. Минг бир истихола билан Ойгулни кечкага чақириб, ичимдагини тўкиб солдим:

- Ойгул, ўша куни бизнисига борганингда меҳмонхонага иккимиздан бўлач ҳеч ким кирмаганди. Онамнинг зирағи йўқолган. Мени олган, деб ўғри санашашяпти. Ана кулагингдаги онамнинг зирағи-ку. Илтимос, қайтиб бер, майли мен сени кечираман.

Они ўзимни кечираман.

Они ўзимни кечираман.

Хуллас, бу воқеани деярли ҳамма, ярим соат ўтмасдан унугди. Бирок, бу гаплар менинг қалбимга ўрнашиб олганди. Тўйнинг қандай ўтганини ҳам билмадим. Келинайимиз жуда гўзал, амакиҷамчак Аҳмад баҳтилди.

Орадан йиллар ўти. Аҳмад фарзанд кўрмади. Улар ахрашиб кетишиди. Яна икки марта уйланди. Ҳар бир хотини билан кўп йиллар яшасда, Оллох уларга тирнок бермади. Ҳозир қишлоқнинг четидаги ховлисида ёлғиз ўзи яшашяпти. Ўшанде лўли кампирнинг сочидан тортган

кииб олган аёллар, болалар кўринишарди. Улар кўп эди. Майлум бўлишича бу ҳар йили ёзда шу атрофга кўчиб келадиган лўйиларнинг таборини экан.

Лўйиларнинг таборини экан. Лўйиларнинг таборини экан. Ҳаммаси тушлиқдан сўнг уйга қайтганимда бошланди. Уйга келиб эшик кўнглигига кўл узатганча "котиб" қолдим. Чунки ичкарида онамнинг эса жаҳали чиқди.

- Коҳ, ўнинг ёнидан! Бити юқиб қолмасин. Бор, унга тегизган кўлингни ювиб ол-дея мазах килди.

- Коҳ, йигит! Сен бугун ўйлангандан экансан! Ҳай, аттаг! Машинани бир четга кўчиб турсангиз, биз ўтиб кетардик. Ҳай, аттаг! Лўйиларнинг таборини тўзгитган киши билан умр баҳтсиз бўлди. Сени баҳтинг тўзиди, энди. Авана машинадаги чироғлик санга бола тубиб бермайди. Мен уни дуойибад килдим. Ана энди кет, кетавер, -деди лўли кампир ола-була дуррасининг чаннини қоқиб ўраб оларкан. Бу гапдан кўриб кетдим. Жон ҳолатада амакиҷамчак Аҳмаднинг кўлига ёпишдим.

Иккичети текис йўлдан борарканмиз, олдинги машиналар бирдрангага тўхтади. Ҳаммамиз тушдик. Йигитлар олдинга ўтириб кетишиди. Биз ҳам ўша томонгча бордик. "Лимузин"нинг ёнида бир кампир чўзилиб ётди. Атрофда одам кўп эди. Бир от арава сал нарида тўхтаб туарди. Кора-кура, кенг юбка

Турмуш чорраҳаларида

ғишиш қайтириб олсин, -дэя ёвлордим. У кули.

- Келиб-келиб шу исқиртнинг қарғиси ўтаришимиз, -деди унга тупурди. Кўёв

жўраси Фарҳод, эса лўли кампирнинг сочига чанг солиб, четта судради. Эркин исмли дўсти эса унинг обёлкәрига биринки тепди. Барваста лўли эрзак, ёнидан шартта пичогини чиқарип уларга

ота-онанг узоқ умр кўрсин. Бахтинг тузимасин. Бор энди кет. Жаҳлими чиқарма.

Хуллас, бу воқеани деярли ҳамма, ярим соат ўтмасдан унугди. Бирок, бу гаплар менинг қалбимга ўрнашиб олганди. Тўйнинг қандай ўтганини ҳам билмадим. Келинайимиз жуда гўзал, амакиҷамчак Аҳмад баҳтилди.

Орадан йиллар ўти. Аҳмад фарзанд кўрмади. Улар ахрашиб кетишиди. Яна икки марта уйланди. Ҳар бир хотини билан кўп йиллар яшасда, Оллох уларга тирнок бермади. Ҳозир қишлоқнинг четидаги ховлисида ёлғиз ўзи яшашяпти. Ўшанде лўли кампирнинг сочидан тортган

Фарҳод тўйдан кейин кўп тўмай сасалга чалинди. Айтишларича, нафакат сочла-

ри, киприклик ҳам бутунлай тўкилиб кетган, одамлар ундан ирганадиган бўлиб қолган экан.

Кампирнинг обёлкәрига теглан Эркин эса жарликдан ийқилибди. Соғайб кетиди-ю, лекин икки оёғи ишламайдиган шол бўлиб қолиди. Эркин ўша кампирнинг қарғисини эслаб, йиллар эмиши. Мен эса...

Йиллар ўтиб отам юз ўшда, онам 90 ўшда вафот этганида лўли кампирнинг дусси ижобат бўлганини англадиди. Нима бўлганди ҳам бирорвонинг устидан кулиши, дилини оғритиш яхшили келтирмас экан.

Яқинда таҳрирятимизга Гулистан туманидан Хосият Қорабоева Қўнғироқ қилиб, кир ювиш кукуни ҳамда идиш-товоқ ювишда ишлатиладиган кукуни ва суюқ кимёвий воситалардан тез-тез фойдаланиб туриш астма касаллигига сабаб бўлиши мумкинлиги ҳакида эшитганини айтди. "Бу гап қанчалик ҳақиқатга яқин? Агар у рост бўлса, нима қилиш керак, ахир ба воситалардан бутунлай воз кечиб бўлмайди-ку!" - деб сўради у. Қўйидаги маколада мана шу саволларга имкон қадар жавоб беришга ҳаракат қиласиз.

Сўнгги йилларда бугун дунёда аллергик касалликлар, шу жумладан бронхиал астмага чалингандар сони кескин ортиб бормоқда. Энг ёмони, Бутунжоҳо соғлиқни сақлаш ташкилоти яқин йилларда вазият икобий томонга ўзариси кутилмайдиган огоҳ этилоқда. Бу фикр кўпроқ ривожланган давлатларга таалуқлари. Чунки айнан шу мамлакатларда аллергия кўзгочи манбалар кўпроқ "жамланган". Уларнинг аксарият кисмини тозалаши ва ювиш учун ишлатиладиган турли хил кимёвий воситалар ташкил этади. Бу воситаларни жуда кўп ва тез-тез ишлатиш оқибатида улар таркибида "агресив" кимёвий қўшилмалар нафас йўлларни шиллик пардасига тушиб, уни безовта кила бошлияди. Оқибатда аста-секин бронхиал астма ривожлана боради.

Бу дардга кўпроқ, наслида аллергик касалликларга майиллик бўлганинг йўлиқидилар. Ҳаммадан кўпроқ ота-онаси аллергик касалликлар билан оғригандарда бундай эҳтимол ортади. Яуни уларни бронхиал астмага чалиниш эҳтимоли 60-70 фойзни ташкил этади. Мабодо оиласда ота-онадан факат биттаси аллергик касаллик-

лардан азиат чеккан бўлса, бу хавф 40-50 фойзга камади. Аксинча, ота-ональдада аллергик касалликлар кузатилмаган бўлса, уларнинг фарзандларида бу дардларга йўлиқиши эҳтимоли бор-йўғи 13-

15 фойзни ташкил этади, холос.

Юқоридагилардан кўринадики, қанчалик ўзини хаттарга қўйётганини аниқлаш ҳар кимнинг ўз кўлида экан. Шунга қараб машиш кимё воситаларидан уй-рўзгор юмушларидан қанчалик кўп ва мунтазам фойдаланиш мумкинлиги ёки аксина мумкин эмаслигини ҳам ўзингиз ҳал қиласиз.

Сир эмаски, бронхиал астманинг пайдо бўлиши ва ривожланишида асосий ролни нафас йўлларига тушадиган алерген ўйнайди. Шу боис кукун шаклидаги ва туркалдиган (аэрозол шаклидаги) тоза-

кўиш мумкин эмас. Негаки, аввалги воситанинг қолдиқлари янгиси билан реакцияга киришиши мумкин. Бўшаган идиша чой, туз, зирарорлар каби озиқоват маҳсулотларини солиб кўйиш эса мутлако таъкидланади. Зоро, бунинг оқибати ёмон бўлиши мумкин.

Тозалаши ва ювиш воситаси харид килаётгандан қадокланган идишдаги ёзувларни диккат билан ўқиб чиқинг. Биринчи галда унинг таркибида фаол кимёвий моддаларга ётибор қаратинг. Уларнинг қайси биридир сизга тўғри келмайдиган бўлса, бу воситаси сотиб олмай кўя қолинг.

Хали шу пайттагача бирор марта ишлатиб кўргаган машиш кимё воситаси олганда

эса олдин уни синаф кўриш керак. Бунинг учун ўша воситадан озрок олиб, сувда эритиб ишлатиб кўринг. Мабодо, унинг таъсирида ўйтал тутса, нафасингиз қайтиб, кўнглигингиз айниса, кўзингиз ачишиб ёшланса, кўлингизнинг териси кичиши ёки бошка ноҳушликлар сезсангиз, билингки, бу воситаси сизга мутлақо тўғри келмайди.

Ҳаммамиз уйимизнинг хоналаридан доим тоза ҳаво бўлишини истаймиз ва шунга ҳаракат қиласиз. Бунда бизга ҳушбўй ҳидди воситалар ёрдамга келади. Лекин уларнинг аксарият аэрозол, янын паркалдиган шаклда ишлатиб чиқарилиши боис юкорида айтиб ўтилганидек, аллергик касалликларни қўзғатиши мумкин. Кейинги йилларда бозорларни мумкинлигидан автомобиллар салонларидан ҳаво-ни тозалашга мўлжалланган воситалар кўпайтиб кетди. Уларни уйининг хоналарига, айниқса хоҳатона ва ошхонага ҳам бемалол осиб кўйса бўлади. Хоналардаги ҳавони тозалови энг яхши "табиии воситаси" эса дарча ва дераазалар эканлигини ёдинигизга солиб ўтмоқимиз.

Гарчи олимлар кўп йиллардан бери изланишлар олиб борашиб-таганинг қаратади, экологик тоза, табийи ва базарар мавшиш кимё воситаларини яратишинг иложи бўлмаяпти.

ЗАРАРЛИ ОЗОДАЛИК

лаш ва ювиш воситаларидан воз кечган маъкул. Шунингдек соч учун лак, дезодорант ва башқа спрейлар, масалан, ҳавони ҳушбўйлаштирувчи воситалардан ҳам воз кечиши ёхуд уларни имкон қадар камроқ ишлатиб керак. Яхшиси кулоқ гел ёки паста кўринишидаги воситалардан фойдаланган маъкул.

Хонадонингизни супуриб-сидириб, артиб-тозалаганингизда оддий сувдан фойдаланинг. Мабодо кимёвий воситалардан фойдаланмасликнинг хеч иложи бўлмаса, нафас йўлларини химоялаш учун маҳсус респираторларни тақиб олиш зарур. Тозалаши пайтида ва ундан кейин хоналарни шамоллатишини унтуманг.

Машиш кимё воситалари билан мунобабатни имкон қадар камайтириш керак. Уларни харид қилишда ҳам эҳтиёт бўлиш, дуч келганини, айниқса, аэропорнини сотиб олавермаслик лозим. Бу воситаларни хонадонингизнинг доим шамоллади, ҳаво алмашиб турдиган жойида саклаганингиз маъкул. Чунки кимёвий моддалар копроғи чизлаб ёлиб кўйилган идишда ҳам парланиши мумкин.

У ёки бу кимёвий восита тугагач, унинг идиишини бирор нарса солиб кўйишга мослаштириш ярамайди. Масалан, унга бошка бир кимёвий тозалаши воситасини солиб

Билиб қўйганингиз фойда

кўз очирганинг қўймайдиган ҳавода ҳам помидор кўчватларини боғлай туриб, бу газандаларнинг финифлаганини эштимайсиз.

Бир неча гултуквакка помидор кўчватларини ўтказиб, дераза токчасига кўйиб кўйинг. Қарабсизлиги, бу хона пашшалардан холи бўлади.

СОФЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК

Инсон учун соғлиқдан кимматлироқ бойлик йўқ. Шу боис танамига дард "мехмон" бўли-

хажон ва асабийлашувни камайтиrsa, иккичи томондан ўйкуга майиллик ўйгатди. Аллергияга қарши ишлатиладиган демидрол, супрас-

ХАВФСИЗЛИК

ши билан шифокорга учрашиб, у тайнинлаган дориларни ича бошлиймиз. Лекин автомобил бошқарадиган юртдошларимиз айрим дориларни ичганда кейин машина рулига ўтирганлари маъкул. Чунки улар таркибига қараб, инсоннинг мия фоалиятига, кўриш, эшитиш аъзоларига, асаб тизимига таъсир этиши, тинчлантириш, оғриқ қолдириш хусусиятига эга бўлгани боис ўйку босиши мумкин. Бу эса йўлда эҳтиётсизлик оқибатида транспорт ҳодисаси рўй берисишини оширади.

Германиядаги ўтиклигандаги тадқиқотларнинг кўрсатишича, содир бўлдиган йўл-транспорт ҳодисалари (ІТХ)нинг ҳар тўрттасида бирига айнан хайдорчи машина рулига ўтириш олдидандори ичган сабаб бўларкан. АКШда эса ҳар 10 да ИТХнинг бирига хайдорчи "айбдор"лиги аниланган.

Жумладан, имован, ивадал, донорил, фенобарбитал каби психотроп дорилар рулияга тавсия этса, транквилизаторлар туркумига киричуви тазепам, нозепам, феназепам, рудотел, седуксин, сибазон, валиум каби дорилар бир томондан, кўркув,

тин, тавеғил сингари ҳайдорчилар одамда ланжлик ва чарчик, кайфиятини пайдо этади.

Кенг реклама қилинадиган, ҳамда шифокор рецептиси сотиладиган дориларни бутунлай зарарсиз, деб ўйлаш ҳам нотўри фикр. Масалан, оддийгина шамоллашга қарши кўлланиладиган колдрекс, тарафлю, фервекс, нурофен плюс ичандан кейин ҳам ўйку босиши мумкин. Бугунгина ҳамда йўл-транспорт ҳодисасини келтириб чиқариши мумкин бўлган дори-дармонар рўйхатига 100 га яқин номдраги препаратлар кирилганди.

Табиий савол туғилади: "Нима, дори ичган одам албатта машина бошқармай туриши керакми?" Шифокорларнинг таъкидлашларича, бавзиди шундай килган маъкул. Айниқса, кучли таъсир қулувчи антибиотик ва психотроп дорилар ичандан сўнг машина ҳайдамаганингиз яхширок. Бавзиди ҳайдорчиларни ичгандан кейин 3-4 соат ўтиб, машина рулига ўтириш бўлади. Яхшиши, бу борада шифокор билан маслаҳатлашсангиз тўғри бўлади.

Дармон ИБРОҲИМОВ тайёрлади.

ПАШША БЕЗОР ҚИЛГАНДА

ЧИННИГУЛ МОЙИ

Корону тусиши билан пашшаларнинг ҳуқуми бошлиядиди. Катталар-у, болалар улардан паноҳ излаб қолишади. Айримлар бундай пайдада турили ўтиқр ҳидди атиларни танага сепиб олиш фойда беради, деб ўйлашади. Кўпчилик "Тройной", "Чиннигул" атиларни ишлатади. Аммо бу усулни юкори самарали деб бўлмайди. Дастрлабки ярим соат, бир соат мобайнида пашшалар сизни четлаб ўтгандек бўлишида-ю, кейин атиларни таъсири камади ва улар янга чака бошлияди.

Аслида пашшалар кўпроқ атирдан эмас, балки чиннигудан олингандан эфир майилдан кўришади. Одатда тенингизга ишлов бериси учун ишлатиладиган косметик крем-мингизга бир неча томчи эфир майи томизиб, танангизнинг очиқ жойларига суртасиз. Яна бир неча томчи майини эса кийимингизга сепиб олинг. Карабасизлиги, кечаси билан пашшалар сизни четлаб ўтишиади.

Бундан ташҳари эвкалнит ва аниң майилари ҳам худди шундай пашша ҳайдаша хусусиятига эга.

БАЛИКЧИННИГ ХИМОЯЧИСИ

Кўйидаги усуллар тез-тез дарё ва кўл бўйларига ётко билан балик овига бориб турдиганларга, ёзни фермер хўжалиги даласадиги шийпон ёки ёзги чайлада ўтказадиганларга кўл келиши мумкин. Дим, иссиқ ёз кунлари дала ховлида ёки бошка бирор бахаво жойда дўст-ёрлар билан гурунгалиши ўтирганга нима етсиз! Бундай ажойиб, дилкаш гап-гаштакка факат пашшалар ҳалақат бериси мумкин, холос. Кеч кириб, чирокни ёкинингиз билан лампочка атрофига пашша ва бошка ҳар турли ҳашаротлар жам бўлишади. Улардан сакланнишнинг шундай йўли бор:

Давра ўртасидаги стол ёки хонтахта устига камфор майи куйилган хушбўй тутатки идиши чистин! Бундай ажойиб, дилкаш гап-гаштакка факат пашшалар ҳалақат бериси мумкин, холос. Кеч кириб, чирокни ёкинингиз билан лампочка атрофига пашша ва бошка ҳар турли ҳашаротлар жам бўлишади. Улардан сакланнишнинг шундай йўли бор:

Камфор майининг ҳидди ёқмайдиганлар унинг ўрнига аниң ёки эвалит майини ишлатишлари мумкин. Аромакурилинича топилмаганда бир парча пахтани майга ботриб, ёки кўйиш ҳам мумкин. Лекин бунда ҳиди камроқ худудга тарқалади, демаки таъсири ҳам камади. Колаверса, бу чиройли ҳам кўринмайди.

ПОМИДОРНИНГ ФОЙДАСИ

Сиз ёхтибор бергандарига карбolla кислотаси пуркаш ҳам яхши фойда беради.

ПОМИДОРНИНГ ФОЙДАСИ

Сиз ёхтибор бергандарига карбolla кислотаси пуркаш ҳам яхши фойда беради.

ФАРЗАНДИНГИЗ НИМАДАН ҚЎРКАДИ?

Биз болаларга ўз назаримиз билан қаримиз. Ўзимиз ҳам бир вақтлар бола бўлганимизни, улар борликини, атроф оламни, воқеаларни ўзларича тасаввур этишларини унугтиб кўймис. Ваҳолакни, улар ёғизлидан, ёмон туш кўришдан кўришишади, ҳамма айтган гапларимиз рост, деб ўйлашади. Кўйдаги тест фарзандингиз нималардан кўркиши-ю, бунда сизнинг қандай ўрнингиз борлигини аниқлаб олишда ёрдам беради.

1. Безорилик қилгани учун жазоламоқи бўлсангиз, фарзандингизга нима дейсиз?

а) сен ёмоғ бола(киз)сан, ўтириб нима иш қилиб кўйганинг ўйлаб кўр.

б) яхши иш қилмадинг.

2. Болангиз даҳшатли бир нарсаларнинг расмини чизди-ю, ундан ўзи кўриб кетди. Уни тинчлантириш учун нима киласиз?

а) унинг фикрини чалғитиб, расмини яшириб қўяман.

б) ёнга ўтириб, биргалиқда даҳшатли маҳлукъга кулгули кулок-бурунлар чизиб, уни бўймиз.

3. Дейлилк, сиз сичон ёки ўргимчадан кўркасиз. Болангизнинг олдига ўзингизни ботирил килиб кўрсаат оласизми?

а) кўрканимдан бақириб

юборсам керак.

б) кўрканимни сездирмаслик учун тишимишга кўйиб ўтираман.

4. Фарзандингиз билан кўчада кетаётганингизда дайди ит кўриб болангизни кўркитиб юборди. Сиз уни ўзга тинчлантириб турганингизда кучугуни етаклаб танишингиз келиб колди. Шунда ҳамма киласиз?

а) кучугуни четроқча олиб туришини илтимос киласам.

б) кучукнинг бошини сийламан ва боламга ҳам шундай килиши мумкинлигини айтаман.

5. Боғчадан келган фарзандингиз видео мультифильм кўйиб беришини сўради. Қайси мультифильми ташлайсиз?

а) "Том ва Жерри"

б) "Леополд исмими мушукнинг саргузашлари".

6. Болангиз сизга қоп-кора кўл ҳакидаги кўркинчи воқеанинг сўзлаб берапти. Сизнинг муносабатингиз?

а) бўлмаяр гап, деб ҳисоблайман ва буни унга айтаман.

б) жимгина тинглайман ва уни нима ташвишларни ташкилга айтаман.

7. Болангиз косадаги сутни ичиб бўлиб, уни дастурхонга кўйиш ўрнига аллантириб ўйнаб юшлади. Акаси уни "хозир косадан ажина чикади", деб

кўркитди. Сиз нима киласиз?

а) кулиб кўяман ва косани дастурхонга кўйиш кераклигини айтаман.

б) уни кучиб "сени ҳеч кимга хафа килдириб кўймайман", дейман.

8. Телевизорда жангари ёки даҳшатли фильм кўраётган пайтингиз фарзандингиз нима кулаётган бўлади?

а) ёнимда айлануб юради, ўйнаб ўтиради.

б) нарига хонада ўйнаб ўтиради.

9. Болангизни боғчага олиб келдингиз. Бехосдан у йиглаб кўлингизга ёпишиб олди. Шунда унга нима дейсиз?

а) ҳеч қаёқка кетмаслигимни айтаман. У ўнинг чаплигига пайтада астагина кетиб қоламан.

б) ҳозир кетишмий кераклигини, кеч бўлганди албатта келиши мимини

айтаман.

10. Фарзандингиз чўчиб ўйонди ва тушига даҳшатли маҳлуклар кирарни айтди. Уни тинч

Жавобларингизда "А" кўпроқ бўлса, фарзандингизнинг кўпгина кўркувларига ўзингиз сабабчи экансиз. Унинг ёшини хисобга олмай, кўрқоклиги учун танқид киласиз. Бу эса унинг ўзига ишончини сусайтиради ва янги-янги кўркув хисарларини ўйонишига бўлши бўлмасиз. Яхшии, болангизни тинглашни ўрганинг, кўркувни ёнгиг ўтишига ёрдам беринг.

Жавобларингизда "А" ва "Б" деярли тенг. Сиз бола руҳиятини яхши тушунасиз. Унинг кўркувни ёнгиси учун имконият ярати оласиз. Лекин негадир фарзандингизнинг ростгўйлигига бъазида шубҳа киласиз. Аслида сизга ёлғон бўлиб кўринган нарса рост ва хаётлар маҳсулни араплашган бола фантазиясидир. Уз болалигингизни ёдга олинг, шунда фарзандингизни тушунишиниз янаяс осон бўлади.

Жавобларингизда "Б" кўп бўлса, фарзандингиз ўзини тинч ва ишончли хис этиши учун мухит ярати олбисиз. Бу сизнинг ютуғингиз. Икколовшиб ҳар қандай кўркувни қаҳ-қаҳ уриб қарши олишларингиз таҳсинга сазовор.

ДАРМОН тайёрлади.

Ота-оналар мактаби

Еш боланинг "болалар боғчаси" деб аталган янги дунёга кўниши осон кечмайди. Ахир куни билан ота-онадан айриликлда яшашнинг, боғчанинг тартиб-коидаларига ўрганишнинг, тенгдошлари орасида ўз ўрнини топишнинг ўзи бўлади, деб ўйлайсизми? Янги шароитга мослашув даврининг бола учун асоратсан кечишига ёрдам берадиган бир талай коидалар бор. Мана, уларнинг бир нечтаси...

БОҒЧАГА

ҲАММАСИ ЯНГИЧА

Фарзандингизни болалар боғчасига беришга карор қилинган бўлсангиз, уни бунга олдиндан тайёрлаб боринг. Бу ишга канчалик ижодий ёндошсангиз, шунча яхши. Масалан, болангиз билан "боғча-боғча" ўйнанг, бир сафар сез, кейнинг гап тарбияни бўлинглар. Иложи бўлса, боғча ҳаёти, у ердаги тартиб-коидалар хакида хикоя килувчи расмлар тўплами ёки китобча ёрдамидаги танишув яхши самара беришини ёдда тутинг. Фарзандингизга у боғчада янги ўйнинг ўйнашни ўрганиб олишини ўтириб боринг. Лекин уни боғчага қизиктириши учун амалда йўқ нарсалар хакида гапирмаганинг маъкул. У боғчада маълум бир коидаларга риоя этишига мажбур бўлишини, тарбияни эса факат ўнгагина эмас, балки гуруҳдаги бошқа болаларга ҳам этиби беришини англаб этиши керак.

БОРАМИЗ

оатдатлари, қандай овқатлар ўнга тўғри келмаслиги ҳакида айтиб кўйини унумтинг. Агар у киришмиси бўйласуда, ўзингиз гуруҳдаги болаларнинг бир нечтаси билан таништириб кўйинг.

Энг муҳими ёднингиздан чиқмасин: дастлабки бир ҳафта, ўн кун ичидаги фарзандингизни боғчадан тушдан кейин олганнинг маъкул. Аста-секин вақти учун камида бир ой вақт керак бўлади. Тарбияни энагага болангизнинг

НАҲОТКИ ЧАПАҚАЙ БЎЛСА

Фарзандингизга қўйидаги ишларни бажартириб кўринг:

1. Уйча, одамча ёки бошча бирор нарсаларнинг расмини аввал ўнг, сўнг чап кўли билан чизишини буюнинг. Кўпинча болалар кам ишладиган кўлларига навбат келса: "Киломайман...", "Хоҳламайман...", "Чидомайман" дега инхижланана бошлайдилар. Сиз уни тинчлантириб: "Кани чизиб кўр-чи, қайсина яхширок, чикар экан", дега харакатга ундашингиз лозим.

2. Кўтичаларга яширинг тутмаларни топиш учун ўнга бир нечта гурут кўтишини беринг ва фарзандингиз кўпроқ қайси кўли билан кўтиларни очиб ёпишига этиби.

3. Гурут кўтичаларидан аввал чап кўл билан, сўнг ўнг кўл билан ўйча курдиринг.

4. Бола олдига коптоқ кўйиб, уни сизга қараб отишини сўранг. Кани, қайси кўли билан отаркин?

5. Аркончадаги тутмаларни очишини сўранг. Кўпроқ қайси кўли ҳар-

плюслар кўпроқ бўлса, демак болангиз чапақай экан. Шу ўринда бир нарсаларни этиби каришингизни маслаҳат беради эдик. Мабодо, фарзандингизнинг ўнг кўли кўпроқ, плюс йигсан, лекин расмни чап кўлда чиройликчира, ёзув-чишувни шу кўлида бажаргани маъкул.

Худди шу йўсинда фарзандингизнинг қайси кўлоги, кўзи ёки оёғи етакчилигини чам ҳакида олшишингиз мумкин. Бунинг учун:

1. Фарзандингиздан стол устидаги соатни олиб чиқиллашини эшишиб кўришини сўранг ва соатни қайси кўлогига тутшишини кўзатинг.

2. Дурбин шаклида ўралган газетадан бирор нарсага карашини айтинг. Кайси кўзига "дурбин"ни тутшишига этиби.

3. Аввал ўнг, кейин чап оёғида бир оёқлаб скрятинг.

4. Агар ўнинг чап кўзи, чап кўлогига тутшишига этиби. Агар ўнинг чап кўзи, чап кўлогига тутшишига этиби.

лантириш учун нима дейсиз? а) бу бор-йўғи туш, дейман. б) уни тинчлантириб, тушингизни тўйқиман: раҳмидил ва меҳробин сеҳргарлар ҳамда ҳайвонлар ўнга ёрдамга келишини айтаман.

11. Дўстларингиз фарзандингизнинг түргилган кунига катта-кон айик олиб келишиди. У эса ўйинчокни кўриб кўриб кетди. Сиз нима киласиз?

а) тинчлантириб, ўйинчокнинг яхшилигини тушунтиришга уринаман.

б) ўйинчокни четга олиб кўяман ва бошқа куни уларни "танишираман".

12. 2-синфда ўйкўдиган фарзандингизни түргилган кунига катта-кон айик олиб кўяман.

б) ўзимни сезмаганга оламан, лекин аста-секин бунинг сабабини билишига ҳаракат киласам.

Жавобларингизда "А" кўпроқ бўлса, фарзандингизнинг кўпгина кўркувларига ўзингиз сабабчи экансиз. Унинг ёшини хисобга олмай, кўрқоклиги учун танқид киласиз. Бу эса унинг ўзига ишончини сусайтиради ва янги-янги кўркув хисарларини ўйонишига бўлши бўлмасиз. Аслида сизга ёлғон бўлиб кўринган нарса рост ва хаётлар маҳсулни араплашган бола фантазиясидир. Уз болалигингизни ёдга олинг, шунда фарзандингизни тушунишиниз янаяс осон бўлади.

Жавобларингизда "Б" кўп бўлса, фарзандингиз ўзини тинч ва ишончли хис этиши учун мухит ярати олбисиз. Бу сизнинг ютуғингиз. Икколовшиб ҳар қандай кўркувни қаҳ-қаҳ уриб қарши олишларингиз таҳсинга сазовор.

ДАРМОН тайёрлади.

Наргис КОСИМОВА
тайёрлади.

